

DENIS DIDEROT

Színészparadoxon

(részlet)

ELSŐ VITÁZÓ: ... Természettől vagyunk, amilyenek vagyunk: mássá utánzás által leszünk; tulajdon lelkünk s a magunknak tulajdonított lélek – két különböző dolog. Miben áll tehát az igazi színész tehetsége? Abban, hogy behatóan ismeri a kölcsönvett lélek külső megnyilatkozásait; hogy a nézők, hallgatók érzéseire hatni s a külső jegyek utánzatával őket megtéveszteni képes, mégpedig oly utánzatával, mely a jelenséget tudatunkban felnagyítja, s ítéleteinknek irányt szab; mert enlelkünk megismerésének ez az egyedüli útja. Végtére egyremegy, érez-e a színész vagy sem, feltéve, hogy bennünket megtéveszt. A lehető legnagyobb színész tehát az lesz, aki lehető legjobban megválasztott eszményképének külső megnyilatkozásait a legteljesebben ismeri, s a leghívebben adja vissza.

MÁSODIK VITÁZÓ: S legnagyobb drámaíró az, akinek eszményképét a legnagyobb színész képzelete sem haladja meg.

ELSŐ VITÁZÓ: A számból vette ki. Tudja-e, mit cselekszik az, aki a sokéves színpadi gyakorlat során vérebe ívódott színészi pátozt a társas életben sem képes levetkezni, s ott Brutus, Cinna, Mithridates, Cornelia, Meropé vagy Pompeius módjára viselkedik? Saját, természettől kapott, testére szabott – kicsiny vagy nagy – lelkéhez egy hozzá nem fogható, emberfölöttien hatalmas lélek megnyilatkozásait társítja – s ezáltal nevetségessé válik.

MÁSODIK VITÁZÓ: Kegyetlen gúnyképet rajzolt – akarva-akaratlan – a színészekről s a színpadi szerzőkről egyaránt!

ELSŐ VITÁZÓ: Hogy értsem?

MÁSODIK VITÁZÓ: Ha nem csalódom, bárkinek lehet nagy és erős a lelke; ha nem csalódom, bárki viselkedhet, szólhat, s cselekedhet lelke szerint; s végezetül, ha nem csalódom, az igazi nagyság sosem nevetséges.

ELSŐ VITÁZÓ: S mi következik ebből?

MÁSODIK VITÁZÓ: Ó, be álnok! Nos, ha ön nem meri, kimondom én, vállalva a közfelháborodás ódiúmat! Eszerint az igazi tragédia nálunk még nem született meg, s a régi görögök, minden hibájuk ellenére, alkalmasint közelebb jártak hozzá, mint mi.

Carlo Goldoni portréja, ismeretlen művész pasztellképe 1750-ből, a Milánói Scala Színházi Múzeumának gyűjteményében (forrás: svet24.sl)